

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/556
Toplantı Tarihi/Sayısı : 11.1.2024/37
Karar Numarası : 2024/14
Başvuran : E. U.
Başvuran Vekili : -
Adres : Akhisar T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Kurum/Kişi : Akhisar T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru başvuranın bulunduğu kurumda; sağlık hakkının engellendiği, kötü muameleye maruz bırakıldığı ve hakkında haksız disiplin cezalarına hükmedildiği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Uzun bir süredir psikiyatri bölümünde muayene olmak istediğini ancak bir sonuca ulaşamadığını, bu konudaki dilekçelerinin cevapsız kaldığını,

b. Bulunduğu Kurumda mahpuslara karşı baskı ve şiddet olduğunu, mahpusların suç işlemeye teşvik edildiğini,

c. Adaletsiz bir yaklaşım ile hakkında disiplin cezalarının verildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Akhisar T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın hükümlü olarak 2/3/2018 tarihinden beri Akhisar T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı, başvuran hakkında kuruma ilk geldiği günden beri psikososyal servis, revir birimi ve psikiyatri Bölümü tarafından gerekli işlemlerin yapıldığı ve bu hususun ekte sunulan bilgi ve belgelerden anlaşılacağı,

b. Başvuran hakkında yaptığı eylemlere karşı başlatılan disiplin soruşturma örnek kararlarının ekte sunulduğu, ekler arasında başvuran hakkında disiplin soruşturması sonucunda yaptığı eylemlere karşı disiplin cezası verilmesine yer olmadığı kararının da bulunduğu görüleceği,

hususları ifade edilmiştir.

4. Muhatap Kurumun yazılı görüşü, başvurana yazılı görüşünü sunması için iletilmiş ancak başvuran görüşünü iletmemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" başlıklı 17'nci maddesinde; "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir

cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz...” hükmü yer almaktadır.

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Kanunu’nun 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir. Kanun’un 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; “özürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği” hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 65’inci maddesinde; “Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.” hükmü bulunmaktadır.

8. Mezkûr Yönetmelik’in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67’nci maddesi: “(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48’inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.” hükmünü içermektedir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

11. Başvuranın ilk iddiası; bulunduğu ceza infaz kurumunda sağlık hakkına erişemediği yönündedir.

12. Cezaevlerinde kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu cezaevi idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabileceğinden, mahpuslar için bir cezaevindeki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT), 2.Genel Rapor [Inf (92) 3], para.44). CPT’ye göre mahpusların gözetim altında buldukları süre boyunca, tutukluluk sürelerinden bağımsız olarak her zaman bir doktora erişimlerinin bulunması gerekli olup sağlık hizmetleri, doktora danışma talepleri gereksiz gecikme olmadan

karşılancak şekilde düzenlenmelidir (3. Genel Rapor [CPT/Inf (93) 12], para.34).

13. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol'ün "Hükümlü veya tutukluların muayene ve tedavilerinin yapılacağı hastaneler" başlıklı 34'üncü maddesinde yer alan düzenleme şu şekildedir: "(1) Hastaneye sevk zorunlu görülen hükümlü veya tutukluların muayene ve tedavileri, bulunduğu yer ya da en yakın Devlet veya üniversite hastanesinin hükümlü koşullarında yapılır. 2) Bu hastanelere gönderilen hükümlü ve tutukluların başka yerlerdeki hastanelere sevkı sağlık kurulu raporuyla; acil ve hayati tehlikesi bulunması hâlinde ise varsa biri hastalığın uzmanı olmak üzere iki uzman hekim tarafından verilen ve başhekim tarafından onaylanan ve hastalığın sebebi, tedavinin hangi sebeple bulunduğu hastanede gerçekleşmediği, hastaya nerede ve ne tür tedavinin uygulanması gerektiğini açıkça belirten bir raporla olur. Bu durumda da en yakın ve hükümlü koşulu bulunan Devlet veya üniversite hastaneleri tercih edilir. 3) Hükümlü ve tutuklular acil haller dışında özel sağlık kuruluşlarına sevk edilmez. 4) Kampüslerde kurulan semt polikliniklerinde, kampüste bulunan ceza infaz kurumu hasta hükümlü ve tutuklularının yanında, başka ceza infaz kurumlarından gelen hasta hükümlü ve tutukluların da muayene ve tedavisi yapılabilir."

14. Başvuranın bulunduğu kurumda, psikiyatri bölümü için hastaneye sevkinin gerçekleştirilmediği, psikososyal serviste görüşme sağlayamadığı iddialarına ilişkin olarak muhatap Kurum başvuranın Kurumda bulunduğu 2018 yılından itibaren revir ve hastane sevklerini gösterir evrakı Kurumumuza ilemiştir. Buna göre: başvuranın 25/5/2018, 27/6/2018, 19/02/2019, 13/5/2019, 5/2/2021, 18/5/2022 tarihlerinde Kurum psikososyal servisinde görüşme sağladığı, buna ilaveten, ekte sunulan evrakta başvuranın birçok farklı bölüme hastane sevkini gerçekleştirdiği bu kapsamda ilaçlarının reçete edildiği, istenen tahlil ve tetkiklerinin Kurumca takip edildiği görülmüştür. Başvuru tarihinden sonra olmak üzere 20/5/2022 tarihinde Akhisar Devlet Hastanesinden gelen psikiyatri hekimi tarafından muayenesinin yapıldığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede başvuranın psikososyal servisten faydalanabildiği, sevklerinin yapıldığı ve Kurumumuza başvurusunun akabinde Kuruma gelen psikiyatri hekimine muayene olduğu bu anlamda talebinin yerine getirildiği anlaşıldığından kişinin sağlık hakkına erişimi yönünden bir engellemede bulunduğu dair somut bir çıkarımda bulunulamayacağı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda başvuranın iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve bu nedenle kabul edilmez bulunması gerektiği kanaatine varılmıştır.

15. İhlal iddiasında bulunan kişinin iddialarını ispat etmesi genel kural olduğundan hukuki ve fiili deliller ile desteklenmeyen başvurular da açıkça dayanaktan yoksun kabul edilmektedir. Anayasa Mahkemesi (AYM), ispat yükümlülüğü başvurana ait olmasına rağmen başvuran tarafından soyut şekilde birtakım hükümlere atıfta bulunulması ancak söz konusu hükümlerin nasıl ihlal edildiğinin açıklanmaması ve ispatlanmaması durumunda başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir (AYM, *Muhittin KAYA*, B. No: 2013/1213, 04/12/2013, para. 32).

16. Başvuranın bir diğer iddiası ise Kurumda mahpuslara karşı baskı ve şiddet olduğunu, mahpusların suç işlemeye teşvik edildiği yönündedir. Ancak mahpus buna ilişkin olarak somut açıklamalarda bulunmamakla birlikte kanaat oluşturuvcu bir delil de sunmamıştır. Bu kapsamda bu yöndeki iddiasının da açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve bu nedenle kabul edilmez bulunması gerektiği kanaatine varılmıştır.

17. Başvuranın bir diğer iddiası ise adaletsiz ve haksız bir yaklaşım ile hakkında disiplin cezalarının verildiği yönündedir.

18. İdarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumların kusurlu olarak ihlâl edilmesi halinde mahpusun eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre disiplin cezaları uygulanmaktadır. Nitekim, 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının niteliği ve uygulama koşulları" başlıklı 37'nci

maddesi; “(1) Hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, (...) yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanır.” hükmünü haizdir.

19. Öte yandan, mahpusa kasıtlı bir biçimde verilen disiplin cezalarının süreklilik gösterdiği takdirde kötü muamele yasağının asgari eşiği aşılabilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi (AYM), kasıtlı biçimde açıldığı iddia edilen disiplin soruşturmalarıyla verilen toplam yirmi sekiz gün oda hapsi cezasını değerlendirirken korumasız ve zayıf durumdaki kişinin sistematik şekilde cezalandırılmasının kişide elem ve korkuya yol açabileceğini vurgulamaktadır. Mahkemeye göre, bu durum kişinin ruhsal bütünlüğü ile onurunu zedeleyerek kötü muamele yasağının asgari eşiğini aşacaktır (AYM, *Bayram Tuğrul Yıldırım ve Hasan Yıldırım Başvurusu*, B. No: 2014/5280, 24/5/2018, para. 74-77).

20. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak nitelendirilebilecek tutum ve davranışların birçok tezahürü olmakla birlikte genellikle idare ve personelin kasıtlı davranışlarından ve yönetsel hatalar ile yetersiz kaynaklardan kaynaklanmaktadır.

21. Bu bağlamda kişinin haksız nedenlerle sürekli disiplin cezası aldığı yönündeki iddialar kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenebilirse de iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşması gerekmektedir (AYM, *Hakan Olğun Başvurusu*, B. No: 2014/15588, 25/1/2018, para. 43).

22. Disiplin cezasının mahiyetiyle ilgili olarak Mahkeme, bu tür cezaların Sözleşme'nin 3'üncü maddesinin gerekliliklerine uymak zorunda olduğuna karar vermiştir. Özellikle, bir disiplin hapsi cezası, bu gerekliliklere tek başına aykırı olmayabilir. Söz konusu hüküm altında hücre hapsi cezasının uygulanışı ve koşullarının orantılılığı sorgulanabilir (Ramishvili ve Kokhraidze/Gürcistan, 2009, para. 82).

23. Başvuranın mezkûr iddiasına ilişkin olarak muhatap Kurum iki disiplin soruşturması kararı sunmuştur. Bu çerçevede kararlardan birinin “*Disiplin Cezası Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar*” olduğu bir diğer Kararın ise “*İdarece Alınan Sağlık Önlemlerine Uymamak*” fiilinden dolayı “*Kınama*” cezasına ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda Kurum tarafından gönderilen cevabi yazı ve ekleri incelendiğinde, başvuran hakkında verilen “kınama” şeklindeki disiplin cezasının, ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması gerekçesiyle verildiği, hak kaybına varan bir uygulama mevcut olmadığı değerlendirilmiştir.

24. Sonuç olarak yukarıda açıklanan nedenlerle, başvuruda kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/01/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Bařkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĐLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye